

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל
תשיעי
קובץ
שלשלת האור
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

נח

(חלק כה שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת נח, ל' תשרי-ו' מרחשון, ה'תשפ"ז (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נח ג

28

רש"י מפורש⁷) נמצא לכאורה, שאמירת הקב"ה לנח, "בא גו' אל התיבה" היתה (לא נתינת רשות, אלא) משום שנח לא רצה להכנס אל התיבה.

והנה בפשטות אפשר לומר, שהצורך בציווי אינו (כל כך) עבור עצם היציאה, אלא עבור אופן היציאה — ("צא מן התיבה) אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך", וכפירוש רש"י על זה: איש ואשתו כאן התיר להם תשמיש המטה (משא"כ בהיותם בתיבה היו "האנשים לבד והנשים לבד" לפי ש"נאסרו בתשמיש המטה"⁸).

ועד"ז בנוגע לחיות, שהי' צורך להודיע (כסיום הכתוב⁹) "ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ", כפירוש רש"י: ולא בתיבה מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש.

אבל מפשטות לשון הכתוב משמע, שהציווי הוא (גם) על עצם היציאה — "צא מן התיבה". והדבר מודגש במיוחד בנוגע לחיות, "הוצא כתיב . . אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה"¹⁰ — היינו (שאפשר) שהחיות לא ירצו לצאת מן התיבה, ועל זה בא הציווי "הוציאם אתה" (בעל כרחם)¹¹.

א. מסופר בפרשתנו אשר, ובחודש השני בשבעה ועשרים יום לחודש יבשה הארץ¹, ואזי צוה הקב"ה לנח: צא מן התיבה אתה ואשתך גו' כל החי' גו' היצא אתך גו'².

ואינו מובן: כיון שכבר "יבשה הארץ", דהיינו שנתייבשה לגמרי, וכפירוש רש"י ש"יבשה" היינו "נעשה גריד כהלכתה" (כי השלב ד"חרבו המים מעל הארץ" — "נעשה כמין טיט כו"³ — כבר הי' מלפני כן) — למה הי' צורך לצוות את נח, "צא מן התיבה"? ויתר על כן: לא הי' די בציווי אודות יציאת נח, אלא ניתן ציווי מיוחד בנוגע לחיות וכו' — "כל החי' גו' בעוף ובבהמה ובכל הרמש גו' היצא אתך"!

במדרש⁴ איתא: כיון שנחו המים הי' צריך נח לצאת מן התיבה, אלא אמר ברשות הקב"ה נכנסתי שאמר לי' בא אתה וכל ביתך אל התיבה ועכשיו איני יוצא אלא ברשותו.

אבל (נוסף לזה שענין זה לא הובא בפירוש רש"י, הרי) ע"ד הפשט (ופירוש

(1) ת, יד.

(2) שם, טז"ז.

(3) שם, יג ובפרש"י.

(4) והרי כל מה שעשה נח לפני"ז לראות הקלו המים מן הארץ וכו' הי' מדעת עצמו (וראה פענח רוא שם, ז) — אף שיש לחלק בין הנ"ל ליציאתו בפועל מן התיבה.

(5) תנחומא פרשתנו ת. ועד"ז שם י. ב"ר פל"ד, ד. וכו' ככו"כ מפרשי התורה (אברבנאל. בחיי שם, יד). פענח רוא. ועוד.

(6) פרשתנו ז, א.

(7) ז, ז — מב"ר פל"ב, ו.

(8) פרש"י לעיל ז, יח. ז, ז.

(9) ת, יז.

(10) רש"י שם.

(11) ובגו"א כאן, שלא רצו לצאת כי מזונותם היתה מוכנה בתיבה.

ב. אחד הביאורים בזה:

מבואר בכמה מקומות¹², שבתית נח שרר מצב של שלום, מעין המצב לעתיד לבא – „וגר זאב עם כבש גו' לא ירעו ולא ישחיתו גו'”¹³. שהרי בתיבת הרי היו כל מיני בהמות וחיות יחד – ובהם חיות טורפות ודורסות – ואעפ”כ „לא”¹⁴ עשו רעה זל”ז כלל ולא השחיתו זל”ז”.

והדבר מוכרח גם לפי פשוטו של מקרא. דאע”פ שעל הפסוק¹⁵ „קנים תעשה את התיבה” פירש רש”י „מדורים מדורים לכל בהמה וחיי” – היינו שכל א' מ(מיני)¹⁶ הבהמות והחיות ה' נפרד מהשאר¹⁷ – מכל מקום:

12) ד”ה כי פדה לאדה”ז (סה”מ אתהלק לאזניא ע' נז), ועם הגהות – אוה”ת פרשתנו (כרך ג) תרסט, א ואילך. מאמרי אדה”ז – ענינים (ע' פז), ועם הגהות – אוה”ת שם תרלד, א ואילך. שם תרלז, ב. המשך וככה תרל”ז פצה”צ. ועוד. וראה רד”ק פרשתנו (ו, כא) ובארוכה עה”פ (ישעי' יא, ו) וגר זאב גו'.
13) ישעי' שם, וט.
14) ל' המאמר – וככה שם רפצה”ה.
15) פרשתנו ו, יד.
16) כנ”ל (הערה הבאה) ברא”ם וכו' – דמאי טעמא לשנות מרגילותם קודם שנכנסו לתיבה! – ולפשיטות הדבר לא הוצרך רש”י לפרט.
17) ראה רא”ם בפרש”י: וקילין .. חדרים .. למדור כל מין ומין לעצמו. וראה גם ראב”ע ורד”ק שם.

– משא”כ בב”ר (פלא, ט) שאין הכרח לומר שכל מין בהמה וחיי' ה' במדור בפ”ע וכדמוכח לכאורה מזה שלהלך בב”ר שם (שם, יא. וראה תיב”ע שם. פדר”א רפכ”ג וברד”ל שם. ועוד) פלוגתא כמה קילין הו', ופשוט שאין חולקים במציאות כמה מיני בהמות וחיות נכנסו לתיבה* [ולהעיר מרש”י לב”ר שם: קילין אלו חדרים גדולים, ומדורין בתוך כל חדר לשום בתוכו סיפוקי בהמות כו' – משא”כ בפרש”י עה”ת „מדורין לכל בהמה וחיי”]. וראה אוה”ת שם (תרלז),

א) קשה לומר, שיש אפשרות (ע”פ טבט) להגביל חיות טורפות במקום (מדור) מוגבל ביותר במשך שנה שלימה, מבלי שיארעו מקרים¹⁸ של חיר רעה שהזיקה וכיו”ב.

ב) אנו רואים במוחש (ב”גן חיות”) שכדי לנהל ריבוי גדול של חיות טורפות, דרוש ריבוי גדול של אנשים שיוכלו להשתלט עליהם. והנה בתיבת נח ניהלו אנשים מעטים (נח ובניו ונשיהם) את כל מיני החיות הטורפות¹⁹ כו' דכל העולם כולו!

ב) „ולא היו להם מקומות מיוחדים בפ”ע, ובהמשך וככה שם (ע' קנד): והגם כי קנים תעשה את התיבה כתיב עכ”ז לא נאמר שהיו מגודרים עד שאחד לא ה' יכול לנכנס בתחום חבירו.

בסה”מ צור”ת ס”ע מז (לאחרי שמביא פרש”י „מדורין לכל בהמה וחיי”): „אפשר שבפרטי החיות יש הרבה יותר” (מש”ס או ט' מאות קילין – בר”ר שם, יא). וראה רמב”ן פרשתנו ו, יט. רד”ל לפדר”א שם סק”י בארוכה. – אבל בפרש”י עה”ת לא הובא כמה מדורין הו', ומפשטות לשונו משמע שה' מדור לכל מין בהמה וחיי”.

18) ונזכר רק מאורע א' דהארי הכישו (פרש”י ז, כג). ולהעיר שזה ה' מפני שאיחר מוזנותיו. וגם זה כותב רש”י רק: (א) כפירוש שני*. (ב) לא ע”פ „פשוטו” כ”א מ”מדרש אגדה”. (ג) בזה גופא* – ענין שני „ויש אומרים” במדרש אגדה. כן להעיר מסיום פרש”י שם „ועליו נאמר (משלי יא, לא) הן צדיק בארץ ישולם” – ראה לקו”ש ח”ה ס”ע 52 ואילך.

19) וזהו בהוספה על טרחתם להאכיל כל שאר

(* אבל בפדר”א שם: מכאן אתה למד של”ב מיני עופות .. ושם”ה מיני שקצים. וראה בארוכה ברד”ל שם. ואכ”מ.

(**) ולהעיר שרש”י לא כתב (כבפירושו לעיל פסוק יב) „עוף” (ובפרט „שמלת קן ברוב המקומות מורה על מדור העופות” – רא”ם שם, יד. ולהעיר מרד”ק שם). וראה המשך הלשון בסה”מ עור”ת שם: דעופות אין להם מספר והלא בעופות כו”כ עופות הדורסים (וראה רמב”ן ורד”ל שם). ואכ”מ.
(*) ראה לקו”ש ח”ה ע' 50 בהערה 25.

הטורפות; ג) עצם בואן אל התיבה, וכן
(ד) כניסתן אל התיבה – הכל ה' בדרך
נס;

ואם כן לא יפלא, שגם אחר כך,
בהיות בתיבה, (נמשך) הנס²³ (דהעדר
ההשחתה של החיות), היינו שטבע
החיות הטורפות נשתנה שלא להזיק
לח' ובהמה אחרת וכו'.

ג. וזהו גם הטעם שלאחרי ש"יבשה
הארץ" ה' צורך בציווי "צא מן
התיבה" – כי נח לא רצה לצאת מן
התיבה²⁴, אחר ששהה במקום שבו
התקיים המצב דלעתיד לבא,

[ובפרט לפי המבואר בחסידות²⁵,
ששינוי הטבע של החיות בתיבת נח
נגרם מזה שהאיר שם אור אלקי נעלה
כל כך (– מעין מה שיאיר לעתיד לבא)
הפועל את ענין השלום].

ומשום זה הנה היציאה מן התיבה
היא ענין של ירידה לגבי המצב בתוך
התיבה²⁶.

ועאכ"כ אצל החיות הטורפות
גופא, שבהן אירע שינוי הטבע בהיותן
בתיבה, שבוודאי לא רצו מצד עצמן
לצאת מן התיבה, כדי... לשוב ולהיות
חיות טורפות ומזיקות!

ולכן נדרש ציווי מיוחד לנח, כל

(23) ובפרט שבאלה"כ צ"ל שעצם מציאותם של
הבהמות חיות ועופות כ' בהתיבה היתה רק ע"פ
נס – ראה רמב"ן הנ"ל (הערה 17). כלי יקר ו, כא.
באר מים חיים על פרש"י (לאחי המהר"ל ו, יד
(ושם ז, כב: שכל מעשה התיבה בנס ה'). ועוד.
(24) למרות שבגשמיית ה' קשור עם טירחא
וצער (נסמן לעיל הערה 19).

(25) ראה במקומות שצויינו לעיל הערה 12.
(26) להעיר גם מתפארת יהונתן פרשתנו עה"פ
צא מן התיבה.

ובהכרח לומר, שבהיותם בתיבה
נשתנה טבע בעלי החיים הטורפים²⁰
להיות ע"ד לעתיד לבוא, ובמצב זה
הנה "נער²¹ קטן נוהג במ".

ואין להקשות דלכאורה ה' לו
לרש"י לציין באיזהו מקומן דבר זה,
שבתבה אירע נס גדול כל כך (ע"ד
שיה' לעתיד לבוא, בזמן אשר "ומלאה
הארץ דעה את ה'") –

כי יש לומר, שדבר זה מובן מתוך
פירושו (רש"י) לעיל²², שלא באו אל
התיבה אלא "אותן שדבקו במיניהם
ולא השחיתו דרכם ומאליהם באו וכל
שהתיבה קולטתו הכניס בה", דמזה
למדנו, אשר: א) רק המובחרים (שלא
השחיתו דרכם) באו אל התיבה; ב) כבר
בהליכתן אל התיבה לא הזיקו החיות

המיני בהמות חיות ועופות כו', שה' קשור
בטירחא (וצער) מרובה ועד שלא טעמו טעם שינה
(ראה סנהדרין קח, ב. ב. נחומא פרשתנו ב. שם ט.
פרש"י ז, כג).

(20) להרמב"ן (פרשתנו ט, ה. בחוקותי כו, ו. וכן
ברד"ק בראשית א, כה ובמקומות שצויינו בהערה
12) שלפני החטא לא היו חיות מזיקות – אין כאן
טבע חסד כ"א חזרה לטבעם הקודם (וראה אוה"ת
שם תרלה, א).

אבל ראה לקו"ש ח"כ (ע' 7) שדוחק גדול לומר
שכן ס"ל לרש"י בפירושו עה"ת, כי הו"ל לפרש
חידוש גדול כזה. ע"ש.

[אבל אין לתרץ (לאידך גיסא) שע"פ פש"מ
לא ה' שינוי הטבע כי גם לפני הכניסה להתיבה
לא היו חיות דורסות, וכפרש"י בראשית (א, כט"ל)
"השוה להם כו' כל ירק עשב יאכלו יחד כולם"
(שמשמע לכאורה שגם החיות (הדורסות) אכלו
רק ירק השדה. וראה אוה"ת שם) –

כי בפרש"י (בראשית א, כב, ד. טו. פרשתנו ט,
ה) מפורש שהיו חיות רעות ודורסות כו'. וראה
לקו"ש ח"כ שם (ואילך) שאי"ז סותר מ"ש רש"י
(כנ"ל) "השוה להם כו' ירק עשב יאכלו יחד".
ע"ש. וצ"ע באוה"ת שם].

(21) ישע"י שם, ו.

(22) ו, כ.

ובפרט באופן שיביא לידי „מלאו²⁸ את הארץ“.

וזהו המכוון ד„צא מן התיבה“ – שלאחרי המבול שבו „וימח את כל היקום גו“²⁹, נמסרה השליחות לנח לבנות יקום מחדש, ע”י „פרו ורבו ומלאו את הארץ“. וכמ”ש בהמשך הפרשה, שתיכף לאחר זה אמר הקב”ה לנח³⁰ – בתור ברכה ובתור ציווי – „פרו ורבו (ומלאו את הארץ)“.

ה. כל ענין בגשמיות משתלשל מענינו ברוחניות. ועד”ז בענינו, שזה³² שבגשמיות היתה היציאה מן התיבה לשם קיום „פרו ורבו ומלאו את הארץ“, הרי זה משתלשל מרוחניות הענינים.

החידוש ד„פרו ורבו“ הוא – גילוי כח האינוסוף למטה³¹, כי בענין ההולדה אין שום הגבלה, והוא נמשך עד אין סוף, דור אחר דור.

וזהו החילוק בין המצב בתיבה למצב בצאתם מן התיבה:

בהיותם בתיבה, מבלי הבט על כל הגילויים שהאירו שם (עד שגרם הדבר³² לשינוי הטבע, בדוגמת לעתיד לבא, כנ”ל), הנה כל זה ה’ רק עליית

הח’ אשר אתך גו’ הוצא אתך“, כי ה’ מקום לחלק: עבור נח (ואשתו ובני ביתו) מוכרכת היציאה מן התיבה כדי לפעול בעולם שמחוץ לתיבה, ולכן כדאית הירידה (צא מן התיבה) עבור התועלת לעולם שמבחוץ.

משא”כ הוצאת החיות הטורפות מן התיבה תגרום להן ירידה (שיחזורו לקדמותן, כקודם הכניסה אל התיבה) ואילו בעולם שוב יהיו חיות טורפות!

ולכן נצטווה נח, שאעפ”כ – „כל הח’ גו’ הוצא אתך“.

אלא שמזה מובן, שע”י „צא מן התיבה .. הוצא אתך“ נפעל עילוי לגבי המצב שה’ בתיבה.

ד. מהי ההסברה בדבר?

הרי הדבר מרומז בכתוב זה עצמו „צא מן התיבה אתה ואשתך גו’“, המורה (כנ”ל) אשר „התיר להם כו’“, וכן החיות כו’ – „הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ“.

דמכך שה’ זה הדבר הראשון שנצטוו עליו בצאתם מן התיבה, מובן, שלא ה’ זה ענין צדדי (דכיון שבהכנסם לתיבה „נאסרו כו’“, ה’ הכרח לשוב ולהתיר להם זאת בצאתם²⁷), אלא שוה”י מטרת ותכלית היציאה מן התיבה, וזהו תוכן החידוש ד„צא מן התיבה“.

וכפשטות הענין: מה ה’ חסר בחייהם בתיבה – שלהיותה מקום מוגבל, לא יכול ה’ להתקיים בו ענין „פרו ורבו“ („וכבשוה“ – את הארץ),

27) להעיר מריב”א ורע”ב עה”ת, פענח רזא, צפע”נ עה”ת ועוד כאן.

(28) בראשית א, כח. פרשתנו ט, א.

(29) ז, כג.

(30) ט, א. שם, ז ובפרש”י.

(31) לקו”ת שה”ש מ, א. וראה בארוכה המשך שמח תשמח תרנ”ז בתחלתו (ע’ 3 ואילך. ובסה”מ תרנ”ז – ע’ קעה ואילך) – ושם נח” מצד עצם ענין ההולדה שהוא כעין יש מאין (וראה גם לקו”ת שם). ד”ה ואתם הדבקים תרפ”ו פ”ד (סה”מ תרפ”ו ע’ רכו ואילך. סה”מ תשי”א ע’ 208).

(32) גם למפרע – בהליכתם להתיבה (כיון שאי אפשר לעדה).

ותענוג הנברא, ולכן הרי זה ענין מוגבל.

יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד.

משא"כ ע"י העבודה בעולם, מחוץ לתיבה, וכפי שהעולם הוא בטבעו³³ דוקא – עולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו³⁴ – הנה כאן, בתחתונים (דוקא), נעשית ה"דירה לו ית", דירה לעצמותו³⁵.

ולכן הנה דוקא בעבודה זו מתגלה ה"בלתי בעל גבול", נחלה בלי מצרים³⁶.

ו. ההוראה מזה בעבודת השם:

ישנם הסבורים, שיכולים הם להסתגר בד' אמותיהם ולעסוק כל היום בתורה, מבלי שיהא נוגע להם כלל המתרחש בעולם שסביבם.

ובפרט אם עוסקים כל היום בפנימיות התורה, דע³⁷ את אלקי אבך, שאז מצבם הוא ע"ד מה שיהי בימות המשיח, כפסק הרמב"ם בסיום וחותרם ספרו³⁸, "ובאותו הזמן לא יהי כו' ולא

(33) שלכן הוצרכו החיות כו' לצאת מן התיבה ולחזור לטבעם. – וע"י יציאתם מן התיבה נעשה אצלם הענין דפרו ורבו שהוא גילוי כח הא"ס כנ"ל. ולהעיר מלקו"ת שם, דזה שיש כח ההולדה גם בבהמות הוא מפני שניזונות מצומח שנצמח מהארץ, ששם נמצא כח ההולדה, "משום דנעוץ תחלתו בסופן".

ולהעיר מחדש לאברהם (מעין שני נהר סד) בנוגע למצות פו"ר, ד"שכינה בתחתונים תלוי במצוה זו". ע"ש.

(34) תניא פל"ו.

(35) ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ס"ג ע.) ובכ"מ.

(36) ראה המשך וככה שם פצ"ו העילוי שיהי לעת"ל (גם לגבי תיבת נח) שימושך מפנימיות עתיק.

(37) ראה אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

(38) וראה גם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

יכול אפוא אדם כזה לטעון: לאיזה צורך עליו לצאת מד' אמותיו ולעסוק בהרבצת התורה והיהדות, עד להפצת המעיינות חוצה, כדי לפעול "קאתי מר דא מלכא משיחא", שע"ז יזכה (וכל העולם) שיהא עסקו "לדעת את ה' בלבד" [כדברי רש"י בפירושו³⁹ שתורתו של משיח היא "סוד טעמי" ומסתר⁴⁰ צפונותי", פנימיות התורה] – הלא בו כבר מתקיים "עולמך תראה בחי"ד⁴¹, שהרי כבר עכשיו עסקו הוא "לדעת את ה' בלבד"!

על כך באה ההוראה – "צא מן התיבה": עליו לצאת מן התיבה ולפעול בעולם שמסביבו. אמנם ישנו סדר ואופן עבודה ד"בא אל התיבה"⁴² – היינו, שכאשר שורר בחוץ מצב של מבול, ויש חשש שישקע ב"מים הזידונים" דהמבול, עליו להגן על עצמו מזה על ידי "בא גו' אל התיבה", כפירוש הבעש"ט⁴³: כניסה אל "תיבות" ואותיות התורה והתפלה – אבל עליו לדעת, שסוף-סוף חייב להגיע זמן ד"צא מן התיבה", כי המטרה והתכלית היא לפעול בעולם שמחוץ לתיבה שלו.

ואל יעלה בדעתו שעליו לעשות כן רק מפני שצריך לוותר על טובת עצמו לתועלת הזולת – אלא הדבר נוגע

(39) שה"ש א, ב.

(40) ראה רמב"ם הל' מלכים שם: דברים

הסתומים.

(41) ברכות יז, סע"א.

(42) פרשתנו ז, א.

(43) כתר שם טוב בהוספות (ס"ח ואילך) ושי"ן

(וראה צוואת הריב"ש סו"ס עה). וראה לקו"ש

ח"א ע' 6 ואילך.

שהרי לשם „צו את בני ישראל“ צריך שיהיו תחילה (קדמו⁵¹) „בני ישראל“.

ח. אך הנה ישנם העורכים 34 חשבונות:

הולדת ילדים הרי היא אחריות עצומה. ההורים צריכים לזונם ולפרנסם הן בגשמיות והן ברוחניות – לחנכם בדרך התורה והמצוות. ומי יודע אם יש בכוחם לגדל את ילדיהם כדבעי, שיגדלו להיות ילדים בריאים, בריאים בגשמיות ובריאים ברוחניות?

ולכן – טוענים הם: תחילה עליהם להבטיח כדבעי את מצבם הם, הגשמי והרוחני, ורק אח"כ יחשבו ע"ד „פרו ורבו“, ולאחרי זה – יקיימו זאת! וגם על כך ישנה הוראה מנה, כדלקמן.

ט. אע"פ שצוה הקב"ה לנח „צא מן התיבה אתה ואשתך“ – „איש ואשתו כאן התיר להם כו" (כנ"ל), מספר הכתוב, שבפועל „ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו“⁵² (ולא – „איש ואשתו“).

ומבואר במפרשי התורה⁵³ (ע"פ פירוש רש"י⁵⁴) בטעם הדבר, ש"הי' נח דואג לעסוק בפר' ורבי"י⁵⁵. והביאור – שערך נח חשבון בנפשו: מה תהי'

לשלימותו ולטובתו הוא. כי מבלי הבט על כל העילויים שאפשר להשיג ע"י ה„עבודה בתוך התיבה“ – סוף־סוף זהו ענין שבמידה והגבלה.

ואילו ע"י „צא מן התיבה“, נעשה „פרו ורבו“, הריבוי עד אין סוף, עד לאופן ד„ואלה תולדות פרץ“⁴⁴, תולדות מלא⁴⁵ – „ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה“⁴⁶, נחלה בלי מצרים⁴⁷, כפי שיהי' בגילוי בביאת משיח צדקנו, „עלה הפורץ לפניהם“⁴⁸.

ז. והוראה נוספת יש ללמוד מכל זה – בענין „פרו ורבו“ כפשוטו:

חובתו הראשונה של אדם הנמצא במצב שלאחר „מבול“, מצב של „וימח את כל היקום גו“, הוא – „פרו ורבו ומלאו את הארץ“, לשוב ולבנות את העולם מחדש⁴⁹.

ומכאן הוראה מיוחדת לדורנו זה, שעבר מבול ר"ל, שבו חלק חשוב וגדול ביותר וביותר של עם ישראל היל"ת נמחה בגשמיות – הרי עלינו לדעת, שלכל לראש מוטלת האחריות⁵⁰ (והזכות) על כל אלה אשר בחסדי ה' ניצלו מהמבול וגם על צאצאיהם, לשוב ולבנות את עם ישראל בגשמיות, ואזי יהי' עם מי להתעסק ברוחניות –

(51) ב"ר פ"א, ד. וראה תדא"ר פי"ד (אבל שם הובא ע"ז הכתוב (ירמי' ב, ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה, משל למלך כו').

(52) ת, יח.

(53) גר"א לעיל ז, ז. וראה גם כלי יקר ח, יז. וכבר האריכו במפרשים בתירוצים שונים (ראה חזקוני, ריב"א, רד"ק ועוד ח, יח). אלשיך ואוה"ח (שם, יז). פענח רזא (לעיל ו, יח). ולהעיר מחדא"ג מהרש"א לסנהדרין קח, ב ד"ה למשפחותיהם). ואכ"מ.

(54) לקמן ט, ט.

(55) ל' רש"י שם.

(44) רות ד, יח.

(45) ב"ר פי"ב, ו.

(46) ויצא כח, יד.

(47) ראה שבת קיח, סע"א ואילך.

(48) מיכה ב, יג. אגדת בראשית ספס"ג (סד).

ב"ר ס"פ פה.

(49) כמחז"ל דעולם חדש ראה (ב"ר פ"ל, ח).

(50) ולהעיר שמהציווי לנח למדין (פרש"י ט, ז

מיבמות סג, סע"ב) גם חומר הענין דשלילת פור', שהוקש לשופך דמים ר"ל.

— מה בכך שהבטיח הקב"ה שלא יענישם, הלא סוף־סוף ישארו במצב (רוחני) כדור המבול!

ומכאן הוראה ברורה, אשר „בהדי כבשי דרחמנא למה לך”⁶²! יהודי צריך לעשות את כל התלוי בו⁶³ — לקיים מצות פרו ורבו, ואח"כ לחנך בניו ובנותיו ע"פ הוראות התורה — ולא להמנע מקיום ציווי ה' מחמת חשבונותיו הפרטיים.

— חז"ל מספרים⁶⁴ אודות חזקיהו המלך, שראה ברוח הקודש שיצאו ממנו „בנין דלא מעלו”, ולכן לא עסק בפר' ורבי'. ועל כך הענישו הקב"ה ר"ל, כי „בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד”!

הרי, שאפילו כשאדם יודע בבירור את העתיד להיות וכו' — אסור לו להמנע מקיום ציווי ה'⁶⁵, ועאכו"כ כשאין זה אלא מצד חשבונותיו הוא

— ולהוסיף: גם במעשה חזקיהו, הרי אח"כ נולדו יאשיהו, שעליו כתיב⁶⁶ „וכמזה לא ה' לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו גו' ככל תורת משה ואחריו לא קם כמותו”,

(62) ברכות י, א (הובא לקמן בפנים).

(63) כולל ג"כ ההכנה לפני הנישואין, הן ברוחניות (ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ד. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג), והן בגשמיות (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ה ה"א).

(64) ברכות שם.

(65) להעיר גם מפרש"י בראשית (ד, כה): אתם עשו מצותכם. רש"י ישן שמות ב, א (סוטה ב, א).

(66) מלכים ב כג, כה.

התועלת מהולדת ילדים? הלא עלול לשוב בשנית המצב כשהי', שיחטאו „ויבואו מי המבול וישטפום”⁵⁶ — ולכן הנה תחילה הבטיחו הקב"ה „שלא לשחת העולם עוד”⁵⁵, ורק אחר כך צוה „פרו ורבו”.

ואע"פ שכבר צוה לו הקב"ה „צא מן התיבה אתה ואשתך”, וא"כ איך יתכן שנה, שהי' „איש צדיק תמים”⁵⁷, ביקש מצד חשבונות לעשות היפך ציווי ה'⁵⁸?

הנה המענה לזה הוא, שסבר נח שמאמר הקב"ה אינו אלא היתר⁵⁹ — כדיוק לשון רש"י „כאן היתר להם” — אבל לא ציווי⁶⁰. ולכן הוסיף הקב"ה אחר כך, שכוונת מאמרו היתה לא רק להיתר אלא לציווי, ש„פרו ורבו” חובה היא.

אלא שעדיין אינו מובן: אמנם הקב"ה הבטיח שלא יביא עוד מבול על הארץ, אבל בוודאי מה שהי' נוגע לנח הוא בעיקר מצבם הרוחני של בניו. ואם עדיין קיים החשש „פן יוסיפו לחטוא”⁶¹

35

(56) כלי יקר הנ"ל. וראה פרש"י לעיל (בראשית ד, כד) גבי למך. ולהעיר מפרש"י בראשית (ה, לב) שהקב"ה „כבש את מעיינו (של נח) . . שלא יחא יפת . . ראוי לעונשין”.

(57) ריש פרשתנו.

(58) להעיר מהפולגותא בב"ר רפ"ה (וכפי' הס"א שברש"י שם, הובא במת"כ) אם עבר על הציווי או הוסיף על הציווי. וראה גם ב"ר פל"ד, ו: ולא קיבל עליו לצאת. — אבל ע"ד הפשט לא ה' נח עובר (בזדון) על ציווי ה'.

(59) ראה אוה"ח שם ט, ז.

(60) והתנהג בפרישות (וקדושה), או כיו"ב — ע"ד המ"ד בב"ר פל"ה שם שהוסיף על הציווי. ולהעיר מהשקו"ט (ראה מפרשי רש"י לקמן ט, ז. ועוד) אם אדה"ר נצטווה על פו"ר או שהי' רק ברכה.

(61) ל' הכלי יקר.

תעשה⁷², אבל הקיום ד"תעשה" אינו אלא⁷³ ענין של עשיית כלי לברכת ה', ואילו השפעת המזון והפרנסה באה מלמעלה, כפי שאומר כל אחד בברכת המזון: הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים.

ומאחר שהקב"ה צוה לישראל, פרו ורבו, הרי ברור, שיחד עם כל ילד⁷⁴ הנוולד, נפתח צינור חדש של ברכת ה', של השפעת מזון ופרנסה, (גם) עבור הילד החדש, ובאופן ד"בטובו בחן בחסד וברחמים", מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

יא. והוא הדבר בנוגע לכחות הנפש: יש הטוענים, שאין להם הכוחות, כחות הגוף או כוחות הנפש, לגדל ריבוי בנים ובנות, דבר הדורש יגיעה גדולה, יגיעת נפש ויגיעת בשר.

עליהם לדעת, שמאחר שהקב"ה צוה על זה⁷⁴, ו"אינו מבקש אלא לפי כוחו"⁷⁵, ברור הדבר שנותן הוא את הכוחות הנחוצים כדי לקיים את הציוי. ולכן אין לו לאדם לערב את חשבונותיו הוא, אלא להסתמך ומתוך שמחה (כבכל ענין של עבודת השם) על הקב"ה⁷⁶.

ועוד מלכים צדיקים כיהואחז⁶⁷ וצדקיהו⁶⁸ —

אדרבא: קיים את ציווי ה' המוטל עליך, בשמחה ובבטחון גמור שהקב"ה בוודאי⁶⁹ יעזור ויתן הצלחה בהשתדלותך בחינוך הבנים⁷⁰ (ובפרט בזכות ענין זה גופא, שקיימת ציווי ה' פרו ורבו ללא כל חשבונות).

יו"ד. כל הנ"ל אמור בנוגע לדאגות אודות מצבם הרוחני של ילדים, שהוא דבר התלוי בעיקר בהורים, אשר להם נתן הקב"ה את המצוה (והזכות) לחנך את בניהם ובנותיהם בדרך התורה והמצוה, ונתן להם בחירה חפשית בקיום הציוי.

אבל כאשר מדובר אודות דאגות של פרנסה גשמית — שעושים ההורים חשבונות שמצב הפרנסה אינו מניח להם לעסוק בפרי' ורבי' — הרי הדבר מורה שהם מקטני אמנה⁷¹, ולמטה מזה.

הפרנסה אינה תלוי' בבחירתו של האדם. אמנם נצטווה האדם, בכל אשר

36

(67) ראה הוריות יא, סע"ב דמלא מקום

אבותיו ה' (וראה פרש"י שם ד"ה יורם ממלא).

(68) הוריות שם ובפרש"י. שבת קמט, ב. ובכ"מ.

(69) שזה אמיתית ענין הבטחון (ראה כד הקמח

ערך בטחון. וראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח

אדמו"ר (באגרות קודש שלו ח"ו ע' שצט). לקו"ש

ח"ג ע' 883 ואילך. חכ"ו ע' 97. חל"א ע' 3 ואילך.

(70) להעיר אשר נבואת נביא אמת לדעה —

בטלה ע"י תפלה וכו' (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י

ה"ד. הקדמה לפיה"מ ד"ה והחלק השני בענין

הנביא).

(71) ל' חז"ל (בנוגע לפרנסה) — סוטה מה, סע"ב.

ובמכילתא בשלח טו, ד: מחוסר אמנה. וראה ס'

חסידים (סתקייט) לעניננו: לא יחשוב כו' עני אם

אבא כו' שמא תהר ממני ואנה אקח לפרנסה זה

ממחוסרי אמנה.

(72) ראה טו, יח ובספרי שם.

(73) ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז (סה"מ

תרנ"ז ע' נו ואילך). ובכ"מ.

(74) ראה רמב"ם הל' אישות פט"ו הט"ז: אע"פ

שקיים אדם מצות פו"ר הרי הוא מצווה מד"ס

שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח

שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם.

(75) במדב"ר פיי"ב, ג.

(76) מובן שיש מצבים שע"פ תורה אין צ"ל

התעסקות בפו"ר מחמת טעמים של בריאות

וכיו"ב. אבל כפשוטו, זה צ"ל נקבע ע"י רב מורה

הוראה בפועל, ולא ע"י חשבונות האדם לעצמו.

המציאות היא שהיא גורמת את ההפך ממש: היפך הסדר דחיי משפחה והיפך בנין חיי משפחה. וכפי שכבר נתגלה הדבר (לא לה שאינם רוצים לרמות את עצמם), שעדיין לא ה' דבר שהכנים כל כך הרבה בלתי-סדר והיפך הביסוס והחזוק והבנין דחיי משפחה כמו „תכנון משפחה”⁸¹.

יב. שייכות מיוחדת ישנה בין מצות „פרו ורבו” לדורנו (דוקא):

איתא בגמרא⁸² „אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שב(אוצר ששמו) גוף”, כלומר, לידת ילד יהודי נוסף מקרבת את הגאולה השלימה של כלל ישראל על ידי דוד מלכא משיחא.

וכיון שנמצאים אנו בדרא דעקבתא דמשיחא (כמדובר כמה פעמים), ומקווים ומתפללים „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח”, „נאו” ממש – הרי מובן, שצריך כל אחד לעשות כל התלוי בו ש”יכלו כל הנשמות שבגוף”, וזה ימהר את קיום „בן דוד בא”, בגאולה האמיתית והשלימה ע”י משיח צדקנו.

(משיחות ש”פ נח תשמ”א, תשמ”ג.
ש”פ ח”ש תשמ”ג)

(81 ראה ע”ד תכנון משפחה בארוכה יותר – שיחות ש”פ נשא, א’ שלה, ש”פ שלח וש”פ קרח תש”מ. ועוד.
(82 יבמות סב, סע”א (ובפרש”י שם). וש”נ.

ואם המצב האמיתי הוא, שאין בידו הכוחות לכך – ידאג לכך הקב”ה⁷⁷.

לשם הולדת ילדים דרושה⁷⁸ ברכה מיוחדת של הקב”ה – „ויברך אותם אלקים... פרו ורבו גו”⁷⁹, ולכן „יש כמה בני אדם שאינם מולידים גם שכח המוליד ישנו בשלימות”⁸⁰.

– האמת, האמת הגלוי, היא, שלא זו בלבד שהנהגה של בטחון בהשם אינה גורעת מבריאות האדם, אלא להפך: הדרך להשיג מנוחת הנפש אמיתית היא ע”י התנהגות לפי סדרי הבריאה שקבע הקב”ה. וכאשר מבלבלים את הסדר הרגיל והטבעי שקבע הקב”ה בחיי משפחה, רואים במוחש שהדבר גורם לבעיות ב„עצבים” וכו’, נוסף על העיקר – שגורם הפרעה וכו’ ביחסים בין איש לאשתו.

ההנהגה של עשיית חשבונות מתי הוא „הזמן המתאים” ללדת ילדים – מכונה כיום בשם „תכנון משפחה”. אך

37

(77 ולהעיר מפרש”י הנ”ל (הערה 56) „כבש את מעיינו”.

(78 המשך שמח תשמח תרנ”ז ע’ 5 (סה”מ תרנ”ז ע’ קעז). ד”ה ואתם הדבקים שם.

(79 בראשית א, כח. וכן בדגים ועופות (שם, כב).

(80 שמח תשמח שם ע’ 7 (סה”מ שם ע’ קעט). ועד”ז בד”ה ואתם הדבקים שם.

